

Posudek diplomové práce Adély Suralové „Agentury na hlídání dětí: profesionalizace péče o děti v prostředí expertních systémů“

Na úvod svého posudku musím vyjasnit svůj vztah k předloženému textu, protože jsem uveden jako vedoucí práce. Bohužel tím jsem nedostal možnost být a tak práci hodnotím jako oponent. Z tohoto titulu musím konstatovat, že trpí řadou nedostatků, které by bylo snadné odstranit, kdyby k tomu byl prostor. Dále zmíním jen některé z nich:

- V první řadě by došlo k odstranění kolize různých vymezení hlavního cíle výzkumu - str. 6: „Hlavním cílem této práce je ukázat, jak je péče o děti v prostředí agentur dekonstruována jako ženská aktivita a rekonstruována jako genderovaná aktivita vyžadující určité dovednosti, jako aktivita vyžadující profesní prověřování;“ str. 9: „Cílem této diplomové práce je analyzovat pozici agentur na hlídání dětí na trhu s péčí o děti a sledovat, jaký typ péče tyto agentury nabízejí. Cílem této diplomové práce je analyzovat pozici agentur na hlídání dětí na trhu s péčí o děti a sledovat, jaký typ péče tyto agentury nabízejí. Ptám se, v čem je přístup agentur specifický a jaký (specifický) typ péče nabízejí;“ str. 27: „Hlavním cílem výzkumu bylo zachytit motivace žen ke zřizování těchto agentur, jejich pohled na péči o děti ve věku do tří let a obecně jejich výklad situace s péčí o děti v ČR, jakož i na vztahy mezi rodinami a jejich chůvami.“
- Podobně by došlo ke sladění cíle a hlavní otázky: „Jak je v prostředí agentur na hlídání dětí definována péče o děti?“, ze které vycházely další otázky: „Kdo je pro tyto agentury „ideálním typem“ pečovatelky? Jak se vytváří poptávka po tomto typu služby? Jakou nabídku péče agentury zprostředkovávají? Jak majitelky agentur definují svou pozici na trhu s péčí o děti?“
- Dále by byla výrazně posílena teoretická část práce, neboť 14 stránek je pro diplomovou práci zcela nedostatečných. V textu by se také objevily odkazy na základní literaturu, jakou je například text Cancian a Olikera, *Caring and Gender*. Celkově lze říci, že text v rozsahu 59 stránek je pod hranicí přijatelnosti z hlediska nároků na diplomovou práci.
- Autorka by se také nevyhnula otázce, proč věnuje tolik prostoru diskusi feminizace migrace (cca 70 % teoretické části!) a různým aspektům migrace, kdy podle ní v „českém kontextu není péče o děti natolik etnicky stratifikovaná jako v zahraničí“ (str. 8) a ve své analýze se tohoto tématu nedotýká. Jinými slovy, proč se zdá, že tyto pasáže jsou přebrány z nějakého jiného textu a slouží pouze k „vyfutrování“ již tak krátké teoretické části? A proč nejsou v teoretické části prakticky vůbec pojednány agentury péče o děti, když jsou hlavním tématem práce? Máme snad věřit tomu, že nikdy nebyly předmětem feministického výzkumu? Samozřejmě, že tomu tak není, o čemž svědčí diskuse této literatury v empirické části práce.

- Sladěny by byly i nadpisy a obsahy některých podkapitol. Například nadpis 1.2 Placená péče a reprodukce genderového řádu vzbuzuje očekávání, že půjde o obecnou diskusi, ale samotný text je opět věnován především otázkám ženské migrace. Také by byly uvedeny do logického souladu názvy kapitol na různých úrovních, viz opět 1.2 Placená péče a reprodukce genderového řádu a 1.2.3 Placená péče jako prostředek udržení genderového status quo.
- Nechyběly by definice základních pojmů, jako je péče, placená péče atd. Vysvětleny by také byly obraty typu černý feminismus. Autorka zde zřejmě myslí černošský feminismus, ale vhodnější je možná Afro-Americký feminismus? V práci by stěží zůstaly výrazy jako ženský gender, neboť gender je analytický koncept, jehož prostřednictvím teoretizujeme o konstruování maskulinit a femininit.
- Zmizely by naopak podkapitoly o jednom odstavci, zvláště pokud by se týkaly tak rozsáhlého a zásadního tématu jako podkapitola 1.2.3 Placená péče jako prostředek udržení genderového status quo. Jinými slovy, zmíněná podkapitola by byla výrazně rozšířena.
- Metodologická část by byla také upravena v souladu s požadavky na diplomové práce. Ačkoliv autorka v jejím úvodu píše, že cílem kapitoly je přiblížit základní východiska výzkumu, nic takového v ní čtenář nenajde. Nenajde ale ani diskusi zvolené metody sběru dat (rozhovorů) či diskusi zvoleného analytického postupu. Může se tak pouze dohadovat, zda šlo o polostrukturované rozhovory, zda si je autorka vědoma omezení zvolené metody či zda při analýze využila kódování. Strukturu rozhovoru by v přílohách také hledal marně.
- Jedna věc jsou rozhovory a druhá, zda tato metoda koresponduje se všemi cíly práce. Podle mne je problematická minimálně, pokud jde o cíl: „ukázat, jak agentury na hlídání dětí transformují péči o děti v činnost vyžadující expertízu, expertní vědění, k jehož kumulaci dochází právě v prostředí agentur. Sleduji tedy proces zexprerťování takové činnosti, která je normativně chápaná jako „přirozená“ aktivita, kterou ženy vykonávají z podstaty svého ženství (Murray 1998) (str. 9). Pochybuji, že tento cíl lze naplnit analýzou výpovědí majitelek agentur na hlídání dětí, které sice mohou o vyžadování expertízy mluvit, ale realita může být jiná. Spíše bych tedy očekával pozorování doplněné o rozhovory a analýzu dokumentů. Podobně asi nelze z rozhovorů s majitelkami vysoudit: „v čem se agentury těší důvěře, co konkrétně je dělá důvěryhodnými aktéry, na které se rodiny obracejí“ či odpovědět na otázku „co specifická skupina rodin nachází u agentur a jaké jistoty v péči o děti vyžaduje“ (str. 9).
- Samotnou analýzu je těžké posoudit, protože není jasné, jak byla prováděna. Nicméně z textu je patrné, že autorka z dat zkouší vyčíst více, než v nich může logicky být. Například, když v podkapitole 3.2 vyjmenovává šest hlavních důvodů

poptávky trhu po placených pečovatelkách, zapomíná, že informace nezískala ze strany poptávky, ale ze strany nabídky. Jedná se tedy pouze o spekulace majitelek agentur, které se skutečnými motivy těch, kdo poptávají zmíněnou službu, může, ale také vůbec nemusí mít nic společného. Podobně je na vodě postavená celá podkapitola 4.2 Transformace důvěry: čemu rodiny důvěřují a proč. Z jejich dat prostě nemůže přímo vysuzovat, čemu rodiny důvěřují a proč.

- Z textu by zmizelo problematické ztotožňování agentur s jejich majitelkami ve větách typu: „Téměř všechny agentury se kriticky vymezily...” (str. 40). Podobně by bylo vždy specifikováno, na jaký odborný diskurs majitelky agentur odkazují, viz věta: „V kontextu výše uvedeného je tedy možné shrnout, že agentury odkazují na dominantní odborné vědění o zařízeních kolektivní péče...” V tomto případě majitelky odkazují na dominantní ČESKÉ odborné vědění, které je ale v rozporu se současným stavem poznání obecně. Je také otázkou, zda o vlastním vědění majitelky uvažují jako o expertíze?
- Autorka by musela jasně vyargumentovat tvrzení typu: „Právě zexpertnění péče o děti v prostředí agentur – tedy deintuizace a diverzifikace péče o děti, kdy kvalitativně *jinou* péči poskytují babičky a *jinou* agentury, vede k narušení normativní představy, že všechny ženy jsou dobré pečovatelky,” (str. 45) a doložit, že k nějakému podobnému narušení dochází. Podobně: „Pokud vycházíme z předpokladu, že jednotlivé charakteristiky péče o děti lze řadit do dichotomií, z nichž jedna vždy stojí hierarchicky výše – legální je lepší než černý trh, individuální je vhodnější než kolektivní, kvalifikovaná prospěšnější než nekvalifikovaná a profesionální kvalitnější než nahodilá – pak agentury stojí na pomyslném vrcholu hierarchického žebříčku alternativ v delegované péči o děti” (str. 45-46).

Bylo by samozřejmě možné ve výčtu nedostatků pokračovat, ale myslím, že z výše uvedeného je dostatečně zřejmé, že předložený text nepovažuji v současné podobě za obhajitelný. Proto doporučuji jej přepracovat a znovu předložit k obhajobě.

Ing. Petr Pavlík, Ph.D.
„vedoucí práce“

3. 6. 2012